

บทบาทของอาเซียนและองค์การสหประชาชาติด้านสตรีและเด็ก

บทบาทของอาเซียนด้านสตรีและเด็กเป็นหนึ่งในภารกิจของประชาคมอาเซียนด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาเซียนได้ให้ความสำคัญโดยเชื่อมโยงกับแนวทางของสหประชาชาติที่ได้ปรากฏในรายงานสถานะของสตรีสหประชาชาติ (UN Women) ในปี 2013 ว่า ได้มีการสนับสนุนให้กำหนดเป้าหมายด้านการพัฒนาสตรีในช่วงหลังปี 2015 ให้มีวาระของการพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิสตรี และการเสริมพลังของสตรี เพื่อแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ตามเป้าหมายนี้ องค์การสหประชาชาติ ได้เรียกร้องให้บูรณาการความเท่าเทียมกันทางเพศตลอดในทุกพื้นที่ และกำหนดเป้าหมายสำคัญอื่น ๆ ของวาระการพัฒนาในช่วงหลังปี 2015 โดยมีเป้าหมายเชิงตัวเลข (targets) และตัวชี้วัดที่ชัดเจน

ความสัมพันธ์อาเซียนกับองค์การสหประชาชาติด้านสตรีและเด็ก

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2558 UN จึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 (post-2015 development agenda) ตามกระบวนการที่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการ โดยการพัฒนามาตรฐานของสตรีได้กำหนดไว้ใน “ข้อ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ” SDGs มีจุดหมายที่จะสร้างความสำเร็จเหล่านี้เพื่อให้แน่ใจว่ามีการยุติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในทุกที่ แต่ในบางภูมิภาคยังคงมีความไม่เท่าเทียมกันในเบื้องต้นสำหรับการเข้าถึงค่าจ้าง และยังคงมีช่องว่างที่มีนัยสำคัญระหว่างชายและหญิงในตลาดแรงงาน ความรุนแรงทางเพศและการละเมิดทางเพศ การใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย และการแบ่งแยกชนชั้นของประชาชนยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ในเรื่องนี้

ความร่วมมืออาเซียนกับองค์การสหประชาชาติมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด มีการประชุมสุดยอดอาเซียน – สหประชาชาติ มาแล้ว 8 ครั้ง โดยการประชุมครั้งที่ 6 ณ กรุงเนปิดอว์ ประเทศเมียนมาร์ ที่ประชุมได้ลงนามรับรองปฏิญญาร่วมว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนระหว่างอาเซียนกับสหประชาชาติ (Joint Declaration on Comprehensive Partnership between ASEAN and the UN) ครั้งนี้ได้รับทราบเอกสารแผนงานอาเซียน-สหประชาชาติ 2015 (ASEAN – UN Work Plan 2015) เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินความสัมพันธ์และความร่วมมือในประเด็นเร่งด่วนที่เป็นรูปธรรมระหว่างอาเซียนกับองค์การสหประชาชาติ เช่น ความร่วมมือด้านการรักษาสันติภาพในกรอบ ASEAN Peacekeeping Centre Network การสนับสนุนการอนุวัติแผนแม่บทความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน และการสนับสนุนการอนุวัติปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก ทั้งนี้ เพื่อให้อาเซียนสามารถใช้ประโยชน์จากความเชี่ยวชาญของสหประชาชาติในด้านต่าง ๆ อีกทั้งให้สหประชาชาติสนับสนุนบทบาทนำของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในภูมิภาค

บทบาทของอาเซียนด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและเด็ก

อาเซียนได้เริ่มให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก โดยจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ASEAN Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children: ACWC) เป็นกลไกของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในการจัดการกับปัญหาด้านสิทธิสตรีและเด็ก ตามกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) โดยระบุถึงการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอันเป็นไปตามหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR)

ภายใต้การดำเนินงานของ ACWC จึงมีการกำหนดสถานะของสตรีอาเซียนไว้ เพื่อให้พลเมืองอาเซียนที่เป็นสตรีและเด็กได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเป็นทางการ การตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและเด็กดังกล่าว ทางประชาคมอาเซียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อ

1. ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสตรีและเด็กในอาเซียน
2. ยึดถือ ส่งเสริม คุ้มครอง เคารพ และให้สตรีและเด็กในอาเซียนได้ใช้สิทธิอย่างสมบูรณ์
3. ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสตรีและเด็ก โดยให้เด็กได้รับการพัฒนา ส่งเสริมศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการสร้างประชาคมอาเซียน

4. เสริมสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคและระดับโลก
5. ยึดหลักสิทธิมนุษยชนตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แผนปฏิบัติการปักกิ่ง โลกที่เหมาะสมกับเด็ก กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ เครื่องมือว่าด้วยสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ และปฏิญญาระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรีและสิทธิเด็กอื่น ๆ ที่ประเทศอาเซียนร่วมเป็นภาคี

6. ส่งเสริมเสถียรภาพ ความสมานฉันท์ มิตรภาพ และความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก

สิ่งที่ตอกย้ำถึงการให้ความสำคัญกับสตรีและเด็กในประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอีกประการหนึ่งคือ การจัดทำแผนงานระยะ 5 ปี (พ.ศ.2555-2559) โดยเน้นในหัวข้อหลักต่าง ๆ คือ

1. การขจัดความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก
2. การค้าสตรีและเด็ก
3. สตรีและเด็กที่อาศัยอยู่ด้วยและได้รับผลกระทบจาก HIV/AIDS
4. ผลกระทบทางสังคมจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่มีต่อสตรีและเด็ก
5. การส่งเสริมคุ้มครองสิทธิสตรีและเด็กพิการ
6. เครื่องมือของอาเซียนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิสตรีและเด็ก
7. ระบบการคุ้มครองเด็ก (การทำงานแบบบูรณาการและครอบคลุมสำหรับเด็กที่ต้องการ การคุ้มครองทางสังคม)
8. สิทธิในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งรวมถึงการดูแลพัฒนาการและการศึกษาตั้งแต่เยาว์วัย
9. สิทธิเด็กในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหมดที่มีผลต่อเด็ก
10. การมีส่วนร่วมของสตรีในด้านการเมืองและการตัดสินใจ การปกครองแบบมีธรรมาภิบาลและเป็นประชาธิปไตย

11. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับสตรี กับเรื่องความยากจนที่เกิดจากความเป็นสตรี สิทธิสตรีในที่ดินและทรัพย์สิน

12. ส่งเสริมการดำเนินงานทางการศึกษาให้เป็นสากลและมีความเสมอภาคทางเพศ (ตำรา หลักสูตร และการเข้าถึง)

13. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและเด็ก

14. ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือและเจรจากับผู้มีส่วนได้เสียทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค

โดย ผู้แทน ACWC จากประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดทำปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก (Declaration on the Elimination of Violence Against Women and Elimination of Violence Against Children) ซึ่งระบุชัดเจนว่าความรุนแรงต่อสตรีและเด็กเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเท่า

เทียมกันในสังคม รวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมสันติภาพและการพัฒนาโดยรวม ดังนั้น ACWC จึงมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างนโยบายที่เข้มแข็ง และปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของสถาบันที่เกี่ยวข้องในการต่อต้านความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก ทั้งนี้ ACWC ยังได้ย้ำถึงความสำคัญของมาตรการต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างระบบสวัสดิการระดับชาติที่มีทรัพยากรที่เพียงพอ การคุ้มครองและฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิ ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายเพื่อต่อต้านความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก และการคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก นอกจากนี้ ปฏิญญาดังกล่าวข้างต้นยังได้คำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสตรีและเด็ก อาทิ ความขัดแย้ง การย้ายถิ่นฐาน ภัยพิบัติ เหตุการณ์ฉุกเฉิน การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ การค้ามนุษย์ ปัญหาด้านแรงงาน และปัจจัยท้าทายสำหรับคนพิการ และชนเผ่าพื้นเมือง โดยปฏิญญา นี้ได้รับการรับรองในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 23 เมื่อเดือนตุลาคม 2556

ข้อควรตระหนักถึงสถานะและการส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของสตรีของอาเซียน

เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะของสตรีสหประชาชาติ ข้อควรตระหนักถึงสถานะของสตรีอาเซียน คือ

1) การขยายทางเลือกและศักยภาพของผู้หญิงในการหาโอกาส ทรัพยากรและความรับผิดชอบที่เท่าเทียมกับผู้ชาย มีความเท่าเทียมในการเข้าถึงที่ดิน สินเชื่อ ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา บริการสาธารณสุข การทำงาน และการจ่ายค่าจ้างก็เป็นเรื่องที่ต้องเน้นอย่างเร่งด่วนด้วย การดูแลเด็กและการขอยุติของพ่อแม่ การปรับปรุงให้เข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ลดจำนวนงานที่ไม่มีค่าจ้างของผู้หญิงลง เพื่อให้มีความพอใจอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งที่ทำงานและที่บ้าน

2) การให้เสียงกับสตรีภายในครัวเรือนและในที่สาธารณะและพื้นที่การตัดสินใจในเรื่องส่วนตัวและเรื่องสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่ไม่ถูกกีดกันและมีความหมาย เสียงของสตรีควรได้รับการรับฟัง ในการตัดสินใจและในทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันเอกชนและที่สาธารณะ สภาท้องถิ่นและระดับชาติ สื่อ ประชาสังคม ในการจัดการของบริษัทธุรกิจ ครอบครัวและชุมชน

องค์ประกอบเหล่านี้ควรได้มีการนำมารวมในพันธสัญญาาระดับระหว่างอาเซียน เช่น ในรูปแบบของการประชุมที่ว่าด้วยการกำจัดการกีดกันสตรีในทุกรูปแบบ และควรมีการกำหนดวาระในอนาคต (เช่นปี 2030) ให้เห็นว่าอาเซียนได้สร้างโอกาสที่แท้จริงในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสิทธิสตรีและความเท่าเทียม และเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าในชีวิตสตรีอาเซียน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทบาทด้านสตรีและเด็กในอาเซียนมีความสัมพันธ์สอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับบริบทของโลก คือ องค์การสหประชาชาติ เป็นบริบทที่สังคมโลกต่างให้ความสำคัญโดยองค์การสหประชาชาติได้บรรจุไว้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) 17 ข้อ ใน “ข้อ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ” ซึ่งเป็นแนวทางที่ทั่วโลกต้องนำมาปฏิบัติและอาเซียนก็ต้องนำมาปฏิบัติเช่นเดียวกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนาบทบาทสตรี ประกอบไปด้วย การส่งเสริมบทบาทสตรีให้เสมอภาคมากขึ้น โดยกำหนดมาตรการอย่างจริงจังที่จะส่งเสริมให้สตรีได้มีโอกาสมีส่วนร่วมทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การขจัดความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก รวมถึงความเสมอภาคในการจ้างแรงงานสตรี ซึ่งอาเซียนต้องขับเคลื่อนโดยการจัดทำแผนระยะยาวในการดำเนินการด้านสตรีและเด็กให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาอาเซียนในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

นางสาวปิติกานต์ สอนดี วิทยากรชำนาญการพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กรมอาเซียน. สืบค้นจาก <http://www.mfa.go.th/asean/th/news/2352/38248>. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2560.

กองอาเซียน. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. https://www.m-society.go.th/asean/ewt_dl_link.php?nid=54. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560.

บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง. <http://www.un.or.th/globalgoals/th/global-goals/gender-equality/>. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2560.

พนารัช ปรีดากรณ์. ส่วนอาเซียน สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ. ข้อควรตระหนักถึงสถานของสตรีอาเซียน. สืบค้นจาก http://www.aseanhai.net/ewt_w3c/ewt_news.php?filename=&nid=5561. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2560.

สันติพจน์ กลับดี. แผนงานการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็กของอาเซียน. สืบค้นจาก http://www.aseanhai.net/ewt_news.php?nid=3960&filename=index. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2560.